

Н. В. Яфімава

**СУЧАСНАЯ БЕЛАРУСКАЯ МОВА:
АСАБЛІВАСЦІ ГЕТЭРАГЕННАГА
ГАРАДСКОГА МАЎЛЕННЯ**

*Рэкамендавана
Вучэбна-метадычным аб'яднаннем
па гуманітарнай адукацыі
ў якасці дапаможніка
для студэнтаў устаноў вышэйшай адукацыі
па спецыяльнасці «беларуская філалогія»*

Прадмова	3
Уводзіны	6
1. Тэарэтычныя асновы вывучэння гетэрагеннага гарадскога маўлення	8
1.1. Вуснае гетэрагеннае маўленне беларусаў як аб'ект (сацыя)лінгвістычных даследаванняў.....	8
1.2. Вывучэнне варыянтнасці ў гутарковым маўленні ў беларускай і славянскай лінгвістыцы.....	18
1.3. Варыяцыйнісцкая парадыгма як тэарэтычная рамка для вывучэння варыянтнасці ў гетэрагенным вусным маўленні.....	25
1.3.1. Варыяцыйнісцкая сацыялінгвістыка.....	25
1.3.2. Віды варыянтнасці ў матэрыяле.....	31
1.4. Матэрыял для аналізу.....	36
1.4.1. Характарыстыка запісаў.....	36
1.4.2. Асаблівасці хоцімскай гаворкі.....	38
1.4.3. Кваліфікацыя матэрыялу.....	41
1.5. Методыка збору і аналізу матэрыялу.....	42
2. Варыянтнасць у гетэрагенным гарадскім маўленні (на матэрыяле сямейных запісаў)	50
2.1. Фанетычная варыянтнасць.....	50
2.1.1. Фрыкатыўны [г] / выбухны [г].....	50
2.1.2. Цвёрды [ч] / мяккі [ч'].....	54
2.1.3. Цвёрды [р] / мяккі [р'].....	65
2.1.4. Зычныя [дз'] / [д'], [ц'] / [т'].....	68
2.1.5. Корань <i>йак-</i> / <i>ік-</i> / <i>как-</i> займеннікавага прыметніка і прыслоўя, злучніка, часціцы.....	72
2.1.6. Корань <i>йон-</i> (<i>йан-</i>) / <i>ін-</i> / <i>он-</i> (<i>ан-</i>) асабовых займеннікаў 3-й асобы.....	77
2.2. Марфалагічная варыянтнасць.....	83
2.2.1. Канчатак роднага склону адзіночнага ліку прыметнікаў і парадкавых лічэбнікаў мужчынскага і ніякага роду (<i>-ога, -ага, -ыга, -іга</i> / <i>-ова, -ава, -ыва, -іва</i>).....	83

2.2.2.	Канчаткі дзеясловаў 3-й асобы адзіночнага і множнага ліку цяперашняга і будучага простага часу з мяккім/цвёрдым зычным (-еі', -іі', -уі', -аі' / -от, -іт, -ут, -ат)	89
2.2.3.	Суфікс <i>-ў / -л</i> дзеясловаў прошлага часу адзіночнага ліку мужчынскага роду	98
2.2.4.	Постфікс <i>-с'а / -с'</i>	104
2.3.	Лексічная варыянтнасць	110
2.3.1.	Характар размеркавання ў маўленні інфармантаў варыянтаў <i>бáчыц' / в'ідз'еі'</i>	111
2.3.2.	Характар размеркавання ў маўленні інфармантаў варыянтаў <i>бу́л'ба / картóшка</i>	114
2.3.3.	Характар размеркавання ў маўленні інфармантаў варыянтаў <i>грóшы / дз'ён'г'і</i>	116
2.3.4.	Характар размеркавання ў маўленні інфармантаў варыянтаў <i>ба́ц'ка / ац'е́ц</i>	118
3.	Варыянтнасць у гетэрагенным гарадскім маўленні (на матэрыяле службовых запісаў)	126
3.1.	Фанетычная варыянтнасць	126
3.1.1.	Фрыкатыўны [г] / выбухны [г]	126
3.1.2.	Цвёрды [ч] / мяккі [ч']	128
3.1.3.	Цвёрды [р] / мяккі [р']	131
3.1.4.	Зычныя [дз'] / [д'], [ц'] / [т']	132
3.1.5.	Корань <i>йак- / ік- / как-</i> займеннікавага прыметніка і прыслоўя, злучніка, часціцы	132
3.1.6.	Корань <i>йон- (йан-) / ін- / он- (ан-)</i> асабовых займеннікаў 3-й асобы	135
3.2.	Марфалагічная варыянтнасць	138
3.2.1.	Канчатак роднага склону адзіночнага ліку прыметнікаў і парадкавых лічэбнікаў мужчынскага і ніякага роду (-ога, -ага, -ыга, -іга / -ова, -ава, -ыва, -іва)	138
3.2.2.	Канчаткі дзеясловаў 3-й асобы адзіночнага і множнага ліку цяперашняга і будучага простага часу з мяккім/цвёрдым зычным (-еі', -іі', -уі', -аі' / -от, -іт, -ут, -ат)	140
3.2.3.	Суфікс <i>-ў / -л</i> дзеясловаў прошлага часу адзіночнага ліку мужчынскага роду	145
3.2.4.	Постфікс <i>-с'а / -с'</i>	147

3.3. Лексічная варыянтнасць	148
3.3.1. Характар размеркавання ў маўленні інфармантаў варыянтаў <i>бáчыц' / в'ідз'ец'</i>	148
3.3.2. Характар размеркавання ў маўленні інфармантаў варыянтаў <i>бўл'ба / картóшка</i>	150
3.3.3. Характар размеркавання ў маўленні інфармантаў варыянтаў <i>грóшы / дз'ён'г'і</i>	151
3.3.4. Характар размеркавання ў маўленні інфармантаў варыянтаў <i>бац'ка / ац'ец</i>	153
Слоўнік тэрмінаў	158
Спіс літаратуры	160
Дадаткі	165
1. Апісанне сітуацый камунікацыі	165
2. Характарыстыка інфармантаў.....	171
3. Колькаснае размеркаванне варыянтаў аналізуемых пераменных у маўленні інфармантаў.....	173
Сямейныя запісы.....	173
Службовыя запісы	177